

RS § 264   Finansiering av arbetsmodell för landsbygdsutveckling

Ärendenummer: RS 2025/581

Paragraf föregående instans: AU § 153

Regionstyrelsens beslut

- Information om äskandet tas emot. Beslut om budget fattas i ärendet Mål och budget 2026-2028.
- Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar om budget i enlighet med äskandet i ärendet får regiondirektören i uppdrag att i samverkan med lokala utvecklingsaktörer, GUBIS, Hela Sverige ska leva och Svensk Handel Gotland, utforma samverkansformer för landsbygdsutveckling där Bygdsam-modellen kan vara ett alternativ. Samverkansformerna ska stärka det utvecklingsarbete som redan pågår i det gotländska civilsamhället. Uppdraget återrapporteras till regionstyrelsen i november 2025.
- Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar om budget i enlighet med äskandet i ärendet får regiondirektören i uppdrag att ta fram förslag till beslut om fortsatt finansiering av nya samverkansformer på Gotland för år 2027-2029. Uppdraget återrapporteras till budgetberedningen 2026.

Sammanfattning

Det finns ett behov av att sätta ramar för finansiering och samverkansformer för Region Gotlands arbete med landsbygdsutveckling från och med år 2026. En samverkansstruktur som kan möta behovet av långsiktighet för att bygga kunskap och relationer, stärka lokal demokrati och lokal involvering i samhällsbyggnadsprocessen, samt bygga gemensam förmåga att hantera lokala möjligheter, utmaningar och målkonflikter.

Region Gotlands arbetsmodell för landsbygdsutveckling tydliggör vilka utvecklingsverktyg som ska användas, men beskriver i nuläget inte *hur* det lokala civilsamhället och näringslivet ska fungera för att vara en samverkanspartner i praktiken. För att arbetsmodellen fullt ut ska kunna omsättas i långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling behöver den därför kompletteras med en struktur för varaktig samverkan och gemensam organisering.

Regionstyrelseförvaltningens förslag för att möta detta är att anpassa Bygdsam-strukturen, som tillämpas i Örnsköldsviks kommun, till Gotlands förutsättningar. Modellen bygger på långsiktig trepartssamverkan mellan offentlig sektor, civilsamhälle och näringsliv, och erbjuder en tydlig organisationsform där lokala aktörer ges en tydlig roll i samhällsutvecklingen. Erfarenheterna från Örnsköldsvik visar att Bygdsam kan stärka engagemanget, öka det lokala inflytandet och skapa stabila strukturer för dialog.

För att Bygdsam-strukturen ska fungera på Gotland krävs ett gemensamt arbete för att utröna hur en gotländsk variant av Bygdsam ska se ut. Arbetet med att ta fram dessa strukturer bör ske i samverkan mellan Region Gotlands samhällsbyggnadsprocess och lokala föreningar och företag. Det behöver samordnas med andra pågående processer som till exempel organisering av destinationsutveckling och former för medborgardialog. Fokus ska dock ligga på att skapa fungerande samverkansforum – platsspecifika nav för dialog om alla slags frågor som berör respektive områdes utveckling, som till exempel inflyttning, service, näringsliv, kultur, infrastruktur och boende.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att det finns ett tydligt behov av långsiktighet i finansiering för landsbygdsutveckling. De resurser som avsätts för medfinansiering av Leader Gute samt kvarvarande medel hos vissa lokala utvecklingsaktörer är inte tillräckliga för att säkerställa kontinuitet, struktur eller långsiktig verkan.

Vidare bedömer regionstyrelseförvaltningen att finansiering av arbetsmodellen för landsbygdsutveckling behöver sammankopplas med ett arbete för att skapa långsiktigt hållbara samverkansformer mellan lokala aktörer och med Region Gotland. Dessa arbetsformer behöver bidra till stärkt lokal demokrati och ökat inflytande i samhällsbyggnadsprocessen, samt stärka den lokala förmågan att hantera möjligheter, utmaningar och målkonflikter. Fokus ska ligga på att skapa välfungerande samverkansforum – platsspecifika nav för dialog i frågor som rör inflyttning, service, näringsliv, kultur, infrastruktur och boende. Arbetet med att ta fram sådana strukturer bör ske i nära samverkan mellan Region Gotlands samhällsbyggnadsprocess och lokala föreningar och företag. Arbetet behöver synkroniseras med det pågående arbetet kring styrning och organisering av destinationsutvecklingen och eventuellt utvecklade former för medborgardialog.

En gotländsk anpassning av Bygdsam-modellen i Örnsköldsviks kommun skulle kunna svara upp mot behovet av en långsiktig och demokratisk modell för organisering och finansiering av landsbygdsutveckling. Som permanent struktur, frikopplad från projektlogik, möjliggör Bygdsam flerårig planering och stärker kontinuiteten i arbetet med lokala utvecklingsplaner och lokal utveckling. Samtidigt kan Bygdsam ge Region Gotland en tydlig och demokratisk samtalspart i platsspecifika frågor och bidrar till att samla och kanalisera lokala perspektiv in i regionens processer på ett strukturerat sätt. Lokala utvecklingsaktörer och företag får en tydligare roll i samhällets utveckling, som möjliggör både lokal förankring och regional samordning. Lokalt kan Bygdsam bidra till breddat engagemang och sänka trösklarna för delaktighet – även bland yngre och nya aktörer, vilket gör att beroendet av enskilda eldsjälar och risken att lokala grupper upplöses mellan projektperioder minskar.

Mot denna bakgrund föreslås att Region Gotland tillsammans med lokala aktörer utforskar hur Bygdsam som modell kan anpassas till Gotlands förutsättningar. Viljan och nyfikenheten är stor hos utvecklingsbolag och intresseföreningar att vara med och skapa den här typen av samverkansformer med Region Gotland. En gemensam arbetsgrupp bör tillsättas med representanter från Region Gotland, lokala föreningar och företag, GUBIS, Hela Sverige ska leva och Svensk Handel Gotland.

Den gemensamma arbetsgruppen arbetar gemensamt med följande frågor:

- Åtagande för Bygdsam respektive Region Gotland: Mål och syfte med Bygdsam, vilka frågor ska Bygdsam fokusera på?
- Geografiska områden för respektive Bygdsam på Gotland: En indelning som passar både lokalt perspektiv och regionens perspektiv och som ser till att alla platser utanför Visby har en "tillhörighet" till ett Bygdsam?
- Samhällsbyggnadsprocessen och koppling till Bygdsam: Vad behöver justeras i nuvarande arbetssätt, vilken roll har LUP, vilken roll har Region Gotlands interna arbetsgrupp, den så kallade landsbygdsverkstaden?
- Relationer till andra aktörer: Bygdsams roll i förhållande till regionala utvecklingsaktörer (Leader, HSSL, Coompanion) och till lokala aktörer (företag, utvecklingsbolag, intresseföreningar) på respektive plats?
- Startpaket för att starta Bygdsam: Vilken föreningsform ska skapas eller utvecklas, innehåll i samverkansavtalen?

Långsiktigt hållbara samverkansformer ligger i linje med målen i Regional utvecklingsstrategi – Vårt Gotland 2040; *En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor och God beredskap och god förmåga att hantera samhällsstörningar*. I Genomförandeprogrammet Näringslivets förutsättningar och innovation 2022–2027 konkretiseras detta genom mål 7: *Det finns goda förutsättningar för hållbar platsutveckling i bygder över hela Gotland*.

Långsiktigt hållbara samverkansformer är också grundläggande för att identifierade områden i Regionalt serviceprogram 2030 ska komma på plats. Dessa områden är att *stärka det lokala engagemanget, skapa mötesplatser och nätverk* för att skapa samhandling, *stärka landsbygdsutvecklingsfrågornas roll i regional planering* samt *stärka servicegivare med kompetens och rådgivning*.

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-05-09

Skickas till

GUBIS, styrelsen@gubis.se

Hela Sverige ska leva, gotland@helasverige.se

Svensk Handel Gotland genom ordförande Roger Hammarström,
roger@tillvaxtgotland.se